

Newsletter-ul este elaborat în baza emisiunii radiofonice din 06 decembrie 2014, realizate de Asociația pentru Politică Externă (APE) în comun cu Friedrich-Ebert-Stiftung (FES). Emisiunea este difuzată de postul public Radio Moldova și de Radio Vocea Basarabiei. Emisiunea radio și Newsletter-ul sunt parte a proiectului FES și APE „Dialoguri de politică externă”. Conținutul poate fi preluat liber cu menționarea sursei.

foreign policy association
APE
asociația pentru politică externă

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

NEWSLETTER

BULETIN LUNAR • DECEMBRIE 2014 • NR.9 (103)

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Materialele sunt realizate de Lina Grâu – expert pe politică externă și relații internaționale, coordonator de programe APE.

TEMELE EMISIUNII:

- 1. Alegeri parlamentare în Republica Moldova. Sergiu Ostaf:** Avem nevoie de sprijinul inteligent al partenerilor de dezvoltare, care să nu conserveze anumite sisteme, ci să sprijine actorii de schimbare.
- 2. Victor Chirilă:** Este o victorie amară – nu suntem mulțumiți de calitatea politicienilor aleși, dar nu am avut altă opțiune.
- 3. Vasile Nedelciuc:** Alegerile au fost o opțiune clar pro-europeană, dar acum oamenii așteaptă să aibă și o viață mai bună.

Ultima perioadă a fost marcată de o serie de evenimente importante pentru Republica Moldova.

Alegerile parlamentare din Republica Moldova din 30 noiembrie au fost câștigate de partidele din coaliția pro-europeană. Partidul Liberal Democrat (23 mandate), Partidul Democrat (19 mandate) și Partidul Liberal (13 mandate) și-au anunțat intenția de a constitui o alianță care va avea în viitorul Parlament o majoritate de 55 de mandate din 101. Opoziția va fi constituită din Partidul Socialiștilor al lui Igor Dodon, cu 25 de mandate, și Partidul Comuniștilor, al lui Vladimir Voronin, care și-a redus în jumătate prezența în noul Parlament, ajungând la doar 21 de deputați.

Alegerile au fost considerate ca fiind libere și corecte de către observatorii internaționali. Misiunea de monitorizare a OSCE a constatat că alegerile au fost în general bine organizate, însă campania electorală a fost influențată de subiecte geopolitice. Curtea Constituțională urmează să valideze în viitorul apropiat rezultatele alegerilor și mandatele de deputat. Partidele din opoziție au contestat însă corectitudinea acestor alegeri și cer repetarea scrutinului.

Rusia renunță la proiectul South Stream. Președintele rus, Vladimir Putin, a anunțat că Moscova nu poate continua proiectul fără susținerea UE și fără permisiunea Bulgariei. Rusia ar putea construi o conductă la frontiera dintre Turcia și Grecia pentru a livra gaze în Europa.

Rada Supremă de la Kiev a votat pe 2 decembrie componența noului Executiv. Printre cei 19 miniștri sunt și trei cetățeni străini, care au primit în aceeași zi cetățenia Ucrainei printr-un decret prezidențial semnat de Petro Porosenko. Ministrul Sănătății a devenit georgianul Aleksandr Kvitashvili, portofoliul pentru Economie i-a revenit lituanianului Aivaras Abramavičius, iar la Finanțe a venit americanca Natalia Iaresiko. După recente alegeri parlamentare, peste 70 la sută din deputații din Rada de la Kiev reprezintă partide pro-europene.

Reuniunea anuală a Consiliului de Miniștri al OSCE, desfășurată la 4-5 decembrie la Basel, Elveția, a adoptat o declarație cu privire la necesitatea unor progrese în soluționarea conflictului transnistrean. Declarația încurajează un dialog sistematic între Chișinău și Tiraspol, precum și în formatul 5+2, în promovarea încrederii și în negocierea celor trei coșuri de probleme – sociale, economice și politice. Documentul îndeamnă părțile să se abțină de la acțiuni ce ar putea destabiliza situația în regiune.

Cancelarul german Angela Merkel a declarat, într-un interviu pentru publicația „Die Welt”, că Rusia încearcă să destabilizeze situația în Europa de Est. „Vecinii noștri estici – Moldova, Georgia și Ucraina – au adoptat o decizie suverană de a semna Acordul de Asocieri cu UE. Și anume acestor trei state Rusia le creează probleme”, a declarat Angela Merkel. Pe 18 noiembrie, cancelarul german a abordat subiectul Republicii Moldova și în discuția cu noul președinte al României, Klaus Iohannis. Felicitându-l telefonic cu ocazia victoriei în alegeri, Angela Merkel a apreciat ca foarte importantă colaborarea între București și Chișinău pentru susținerea parcursului european al Republicii Moldova.

Alegeri parlamentare în R.Moldova – vot pro-european și nevoie de schimbare

Alegerile parlamentare din Republica Moldova, desfășurate pe 30 noiembrie pe un puternic fundal geopolitic, au adus în noul Parlament cinci partide. Surpriza alegerilor l-a constituit scorul ridicat al Partidului Socialiștilor, care în sondaje era plasat la limita pragului electoral. Însă în urma alegerilor socialiștii, care au mers în campanie pe o platformă

deschis pro-rusească, au luat cele mai multe mandate – 25 la număr. Partidul Comuniștilor a scăzut în jumătate față de alegerile precedente și s-a situat doar pe locul trei, cu 21 de mandate. După anunțul făcut de partidele pro-europene de constituire a unei coaliții de guvernare, aceste două partide vor reprezenta opoziția parlamentară.

Puterea va fi reprezentată de Partidul Liberal Democrat (PLDM), care a luat 23 mandate, Partidul Democrat (PD), cu 19 mandate, și Partidul Liberal (PL), cu 13 mandate. Alianța constituită de cele trei formațiuni va avea în viitorul Parlament o majoritate de 55 de mandate din 101.

Chiar a doua zi după alegeri Comisia Europeană a salutat printr-o declarație desfășurarea în bune condiții a alegerilor parlamentare din Republica Moldova și și-a exprimat speranța că la Chișinău va fi constituit cât de curând un nou guvern funcțional, iar opoziția va avea o atitudine constructivă. „Reformele rapide în domeniile cheie vor fi fundamentale pentru asocierea politică și integrarea economică a Republica Moldova cu UE”, se spune în declarație.

Reacții au venit și din partea Departamentului de stat al SUA. Purtătorul de cuvânt al instituției, Marie Harf, a calificat alegerile drept „un reper important pe calea spre democrație” și i-a îndemnat pe politicienii din Republica Moldova să formeze cât mai rapid un nou Guvern, care să „lupte împotriva corupției,

să promoveze reforme și să găsească o soluție cuprinzătoare și pașnică pentru conflictul transnistrean”.

Și de la București, președintele ales Klaus Iohannis a salutat rezultatele alegerilor, cu atât mai mult cu cât vizitase Chișinăul în ultima zi de campanie electorală, cu un mesaj puternic pro-european. Iohannis este de părere că alegerile din Republica Moldova au arătat clar că „electoratul își dorește un guvern reformist, decis să continue efortul de modernizare în sens european a Republicii Moldova”.

Pe de altă parte, în est, Rusia nu a avut o reacție oficială la rezultatele alegerilor parlamentare. Au venit doar unele reacții și comentarii prin presă. Unele publicații au titrat că „Rusia a pierdut Republica Moldova” în aceste alegeri și singura modalitate de a o recupera rămâne regiunea transnistreană. De aici poate veni, în funcție de circumstanțe și interesele Moscovei, fie un scenariu de destabilizare, fie o încercare de a soluționa problema transnistreană pentru a include alegătorii pro-ruși din acea zonă în spațiul democratic al Republicii Moldova, ceea ce

ar înclina balanța la următoarele alegeri către opțiunea estică.

Negocierile pentru formarea unui nou guvern dintre cele trei partide care au anunțat constituirea coaliției de guvernare – PLDM, PD și PL – au început abia vineri, la aproape o săptămână de la alegeri. Membrii societății civile avertizează aceste partide să lase la o parte interesele personale și de grup și să atragă în noul executiv oameni profesioniști.

Într-un apel al societății civile, mai multe organizații neguvernamentale cer ca negocierile să fie transparente, iar documentele de constituire a noii coaliții pro-europene să fie făcute publice. Totodată, din negocieri trebuie să fie excluse funcțiile care, prin specificul lor, nu presupun loialitate politică, ci profesionalism, cum ar fi cele de procuror general, judecători și cele din ministerul apărării. Reprezentanții societății civile mai cer noii coaliții să își asume priorități pentru asigurarea parcursului european, să intensifice eforturile pentru realizarea reformelor inițiate, în special reforma justiției, combaterea corupției și asigurarea funcționalității Comisiei Naționale de Integritate.

Sergiu Ostaf: Avem nevoie de sprijinul inteligent al partenerilor de dezvoltare, care să nu conserveze anumite sisteme, ci să sprijine actorii de schimbare

Expertii semnalează că stilul de guvernare adoptat în ultimii patru ani este unul inacceptabil și era pe punctul de a duce la eșecul partidei pro-europene. Cel mai înțelept acum ar fi, spune directorul Centrului de resurse pentru drepturile omului (CREDO), Sergiu Ostaf, ca liderii politici care au fost în ultimii patru ani pe primele poziții să fie schimbați cu oameni noi, pentru a impulsiona schimbarea. L-am întrebat pe Sergiu Ostaf care sunt principalele concluzii în urma alegerilor din 30 noiembrie.

Sergiu Ostaf: Sunt câteva concluzii. Prima ar fi de la nivelul de cetățean, de alegător. În 2014 au venit la votare cu cel puțin 10 la sută mai puțini alegători în comparație cu 2010. Este vorba despre cel puțin 250-

300 mii de persoane. De ce s-a întâmplat așa? Eu cred că o parte dintre cei care nu au venit la vot fie au rămas nemulțumiți, fie campania electorală nu a fost atractivă pentru ei.

Doi. Dacă ne uităm pe numărul absolut de voturi, în cazul alianței PLDM, PDM și PL numărul de voturi a scăzut cu cel puțin 100-150 de mii – cam 7-8 procente din populație. Am asistat la redistribuirea electoratului și a preferințelor de vot în favoarea unor opțiuni populiste, destul de radicale. De exemplu, în comparație cu 2010, când au fost 10-11 mii de buletine stricate, acum aproape 70 de mii de buletine au fost stricate și acesta, cu siguranță, este o parte din electoratul lui Renato Usatîi. O altă parte din electoratul acestuia s-a mișcat înspre liderul socialiștilor,

Igor Dodon. Dodon era creditat cu vreo 8-9 procente în octombrie de Barometrul de Opinie Publică, iar Usatîi avea 12%. Cred că de aici și vin cele 20 la sută cât au luat socialiștii. Dacă punem la un loc electoratul comuniștilor și cel al socialiștilor, avem ceea ce au luat comuniștii la alegerile anterioare – 40 la sută.

Încă o concluzie este că campania electorală a lui Usatîi a fost una eficientă pentru că percepția a fost gestionată diferit față de alte partide, printr-un mesaj populist radical. El a capitalizat foarte mult pe nemulțumire. A existat și o campanie bine gândită care este o replică a unui proiect din Federația Rusă, a așa-numitei mișcări НАШИ (ai noștri) – proiect care, în Federația Rusă, lucrează punctual cu diverse categorii de persoane. Dacă ne uităm ce înseamnă mișcarea НАШИ, НАША ПАРТИЯ – adică Partidul Nostru în traducere, vedem că este același lucru – e o replică în denumire, dar și ca proiect. De fapt, a fost o campanie pe care noi nu am înțeles-o din start, bine țarhetată și care a exploatat nemulțumirile. Această campanie a dat roade și cred că PLDM, PD și celelalte partide ar trebui să învețe din ceea ce a făcut Usatîi.

■ **Lina Grău:** Oamenii, de fapt, într-adevăr au susținut mai puțin aceste partide, dar aceste partide au rămas la guvernare, au luat o majoritate dincolo de faptul că au dezamăgit extrem de mult...

■ **Sergiu Ostaf:** Aritmetic luând, nu am avut o majoritate absolută din cei care au votat pentru opțiunea europeană și aceasta trebuie să ne îngrijoreze foarte mult. Construcția politică finală este diferită, într-adevăr, trei partide pro-europene care se află în Parlament au o majoritate de 55 de mandate din 101, ceea ce este o majoritate confortabilă. Acest lucru se datorează faptului că votul pierdut de partidele care nu au trecut au fost redistribuite către partidele parlamentare. Este o victorie eu aș spune mai degrabă tehnică – sistemul, în cazul dat, a favorizat partidele pro-europene.

Cred că acest vot a fost un semnal foarte puternic în sensul că dacă partidele pro-europene mai guvernează tot așa și în

următorii patru ani, dacă vor avea aceeași strategie pe care au avut-o în perioada 2010-2014, rezultatul va fi nu doar pierderea unei părți din electorat, dar va fi și o pierdere tehnică, adică victoria nu va mai exista cu siguranță.

■ **Lina Grău:** Am ales practic aceiași oameni, practic aceiași partide. Care ar trebui să fie stilul de guvernare, ce ar trebui să fie schimbat ca la următoarele alegeri partidele din alianță să nu înregistreze un eșec?

■ **Sergiu Ostaf:** Una este foarte clar: guvernarea trebuie să lucreze pentru fiecare segment al societății în parte și să construiască beneficii, îmbunătățiri și progrese concrete.

Haideți să luăm, de exemplu, micii antreprenori. Numărul de antreprenori mici și mijlocii în perioada 2009-2014 a scăzut cu aproape 7-8 mii de întreprinderi. Fiecare întreprindere mică, probabil, că ar fi angajat una, două, trei sau patru persoane. De aici am fi avut probabil 20, 30 sau poate 50 mii de locuri de muncă. Odată ce am pierdut aceste locuri de muncă, aceasta s-a reflectat electoral în opțiunile ezitante sau în cele oferite în favoarea altui concurent. Așadar, pe acest segment trebuie să construim o politică fiscală, o politică de susținere pentru întreprinderile mici, pentru businessul mic. Dacă facem subvenționare pentru agricultori, trebuie să beneficiem agricultorii mici sau mijlocii, nu doar companiile foarte mari care iau 80 la sută din toate subvențiile.

Un alt segment: ce s-a întâmplat cu familiile cu mulți copii? A fost o creștere de 40 la sută la îndemnizații. Noi avem aproape 100 mii de familii cu mulți copii, însă creșterea nu a fost suficientă, lumea a așteptat mai mult, a așteptat standarde europene sau cel puțin să vadă că mergem în această direcție. Nu a fost livrată această așteptare. Înseamnă că trebuie să găsim din rezervele din bugetul de stat acești bani pentru a ridica semnificativ, substanțial alocațiile și îndemnizațiile pentru familiile cu mulți copii. De unde luăm bani? Eu sunt sigur că dacă eficientizăm procurările publice și licitațiile publice putem elibera cel puțin 30 la sută din resurse. Deci, resurse financiare există,

însă nu am construit o politică țarhetată pentru aceste categorii de persoane.

O altă explicație de ce a scăzut susținerea pentru partidele din Alianță sunt scandalurile de integritate a politicienilor care se află în fruntea partidelor importante. Lumea s-a așteptat să avem un alt comportament, o altă calitate a liderilor, dar am primit cam aceeași situație pe care am avut-o cu scandalurile legate de Voronin, de familia lui Voronin, pe vremea guvernării comuniste. Deci, diferența s-a șters între precedenții și actualii.

Acum e important să tragem învățămintele: vrem să întoarcem înapoi 30, 40 sau 50 mii de votanți? Ok, înseamnă că trebuie să punem 200-300 milioane lei pentru crearea serviciilor sociale și avem șanse să întoarcem acești alegători. Vrem să întoarcem agricultorii mici? Problema e cu embargoul rusesc? Trebuie să depunem efort, să căutăm alte piețe sau să investim în industria prelucrătoare care va putea să păstreze recolta pentru o perioadă mai lungă de timp pentru a o vinde mai târziu la un preț mai mare. Astfel, iarăși, întoarcem 50 mii de voturi. Vrem să întoarcem agricultorii mici care vând produsele în Moldova, dar care nu au primit subvenții? Trebuie să îmbunătățim sistemul de subvenționare, să tăiem din veniturile de soluționare nejustificată a producătorilor mari.

Deci, soluția este foarte și foarte simplă: de fiecare dată trebuie să lucrăm pentru diverse categorii de persoane și atunci există o șansă ca, în 3-4 ani, electoratul să se întoarcă cu privirea spre partidele europene.

■ **Lina Grău:** Se tot vorbește de momentul de ireversibilitate a integrării europene pentru Republica Moldova. Credeți că pe parcursul acestui mandat se poate ajunge la această ireversibilitate? Care e momentul în care integrarea europeană va deveni definitivă și ireversibilă pentru Moldova?

■ **Sergiu Ostaf:** Eu nu cred că în următorii patru ani procesul va fi determinat definitiv. Sunt două motive, și primul este pentru că Rusia va avea o politică și o strategie mult mai agresivă față de Moldova.

Ceva mai devreme vorbeam despre proiectul Usatîi care, de fapt, este o replică a proiectului HALSHI (NAȘI – ai noștri) din Federația Rusă. Ei vor intensifica eforturile acestea și în continuare își vor mobiliza în Republica Moldova mai mulți susținători, mai mult electorat, folosind aceste strategii. Partidele care se află la guvernare, dar și statul, probabil nu vor putea face față acestei presiuni, pentru că injecțiile financiare sunt enorme și inteligența programelor rusești este foarte sofisticată. Fără a intra în zona de destabilizare a situației, fără insurgenți, ei au capacitatea de a mobiliza o bună parte dintre cetățenii Republicii Moldova pentru ca aceștia să aibă alte opțiuni. Totul se produce pe fundalul unei propagande intense, care promovează tiparele autoritare și încearcă să dezbine societatea.

Ireversibilitatea cursului de integrare europeană depinde de preferințele cetățenilor. Acum noi avem 50 la sută dintre opțiuni pro-Europa și asta în condițiile unui comportament adecvat al Partidului Comuniștilor, care echilibrează situația și face ca majoritatea să opteze pentru procesul de integrare europeană. Dar eu sunt convins că Federația Rusă va avea o strategie mult mai inteligentă pe această direcție, pentru a determina și a fragmenta mai multă populația. În sensul acesta, în următorii patru ani preferințele electoratelor s-ar putea să fie nu atât de certe și clare în sensul opțiunii europene.

Acesta este motivul de bază care mă face să cred că pe parcursul acestui mandat încă nu vom obține ireversibilitatea integrării europene.

Sub aspectul funcționării instituțiilor democratice, a justiției, poate că s-ar putea înregistra progrese mai clare și aceste progrese ar putea să facă în așa fel încât procesul funcționării europene a instituțiilor democratice să devină ireversibil. Instituțiile s-ar putea să înceapă să lucreze mai bine.

În ceea ce privește elementul economic de funcționare a societății, dacă ne uităm pe ultimul raport făcut de Consiliul concurenței și Banca Mondială, vedem că

cele mai lucrative industrii economice sunt oligopolizate sau puternic monopolizate. Ceea ce înseamnă că, în continuare, în zona aceasta prețurile vor fi mai exagerate decât în mod normal ar trebui să fie, va continua să existe controlul unor elite influente asupra beneficiilor valorilor adăugate create în societate și o redistribuire a acestor beneficii în funcție de preferințele acestor elite. Atunci vom continua să vorbim despre un cerc îngust de elite care vor avea beneficii. Și acesta nu este modelul european. Acest model face Moldova mult mai fragilă și mai puțin determinată în procesul european. În plus, acest fenomen va determina și lipsa unor investiții europene suficient de mari. Deci, în zona această economică avem, eu cred, cele mai multe probleme. În plus, dacă avem un cerc îngust de elite, ele pot fi corupte foarte ușor politic, de oricine n-ar fi. Așadar, pe dimensiunea economică, integrarea europeană cred că nu va fi atât de tranșant ireversibilă.

Ireversibilitatea este construită și prin opțiunea elitelor politice. Cred că aici avem șanse mai bune, pentru că și Partidul Comuniștilor, în esență, este un partid pro-european, chiar dacă cu o anumită poziție, cu rezerve și așa mai departe. Aici, cred că șansele sunt mai bune pentru că cu toții înțelegem rațional unde există un spațiu de stabilitate și bunăstare. Contextul regional este unul favorabil și în următorii patru ani va rămâne favorabil cât din Est, atât și din Vest. Federația Rusă va pierde din influența economică pentru că se află într-o stagnare economică și în recesiune.

Presupun că în perioada următoare va fi o situație foarte dinamică. Pe ansamblu, eu aș spune că sunt modest optimist, cunoscând și capacitatea elitelor noastre, destul de modestă, de a instrumenta o politică coerentă, clară, dar și canibalizarea care se produce deseori atunci când nu există instrumente puternice de control asupra guvernării. Și, în sensul acesta, societatea civilă în ultimii patru ani nu a devenit mai puternică. Eu aș spune chiar că a devenit mai loialistă și mai corporatistă, și asta este o problemă, la fel.

■ **Lina Grău:** Votul care a fost dat în pofida

decepțiilor care au existat ne duce la gândul că societatea, într-adevăr, își dorește integrare europeană. Felul în care partidele din actuala formulă guvernamentală fac această integrare europeană pare să nu convină foarte mult societății. Și, atunci, vedeți posibilitatea ca societatea noastră să se trezească și să înțeleagă că și de ea depind anumite lucruri – așa cum se întâmplă în România, în Polonia, în Țările Baltice – și să înceapă să pună presiune pe putere pentru a merge în direcția cea bună?

■ **Sergiu Ostaf:** Experiența mea arată că trebuie să avem, în sensul acesta, un pact și o înțelegere împărtășită de mai mulți actori. E nevoie să avem și o deschidere pentru schimbare și din partea elitelor politice. În opinia mea, e timpul să se producă și schimbarea la nivelul elitelor politice care au fost în acești patru ani pe primele poziții și care au fost afectate de scandaluri și de imaginea de lipsă de integritate. Aceștia trebuie înlocuiți cu alte persoane care vin tot din aceste partide și care au demonstrat anumite capacități. Persoane noi trebuie să preia primele funcții pentru a genera sprijinul care ar putea să vină din partea societății civile și a grupurilor profesionale.

Pe de altă parte, deseori observăm că în grupurile profesionale, cum ar fi judecătoria sau procurorii, există foarte mult conservatism. Pentru a sparge acest conservatism și acolo trebuie să se producă această schimbare, pentru a permite oamenilor integri să se cupleze cu elitele progresiste. Și atunci lucrurile ar putea să ajungă la o masă critică și această schimbare ar putea să devină mult mai facilă. Ca să se producă acolo, trebuie să creăm și acolo sisteme bazate pe profesionalism. Aici avem nevoie și de un sprijin inteligent din partea partenerilor de dezvoltare care să nu conserveze anumite sisteme, ci să sprijine și să investească în acei actori care sunt actorii de schimbare.

Eu cred că vom avea multe bulversări în următorii 3-4 ani. Cred că o să avem și sacrificii, pe care trebuie să le facem pentru a demonstra că schimbarea este posibilă, inclusiv cu sacrificarea justificată și legitimă

a anumitor persoane care fac parte din problemă, nu din soluție. Cred că în sensul ăsta unele modele din România sunt chiar adecvate pentru noi.

Al doilea aspect important: trebuie să gândim o strategie defensivă împotriva influențelor din partea Federației Ruse, începând cu zona mass media, unde trebuie să reducem influența, dar să o facem inteligent. De ce să nu avem în Republica Moldova TV Rain (TV Дождь), și nu NTV sau Rossia24? Sunt posturi de televiziune importante, cu o acoperire

națională, dar de ce să nu avem TV Rain care oferă o altă viziune?

Pe dimensiunea diversificării dependenței energetice deja s-au întreprins pași importanți, prin construirea gazoductului Iași-Ungheni. Trebuie să construim mai departe, să aducem această conductă la Chișinău ca să reducem vulnerabilitatea pe acest sector.

Un alt domeniu – integrarea minorităților naționale. Acesta necesită soluții de lungă durată, nu se rezolvă în 3-4 ani. Dar trebuie să pornim cu anumite generații.

De exemplu, acum avem un copil în clasa a șaptea-a opta, iar peste 3-4 ani el va vota deja, înseamnă că acum trebuie să facilităm dezvoltarea deprinderilor lingvistice ca acest copil să se integreze în spațiul public. Și așa mai departe.

Deci, pe fiecare segment în parte, pe fiecare dimensiune trebuie să construim o strategie defensivă. Pentru asta este nevoie de un efort intelectual pentru a analiza toate aceste lucruri. Eu sunt optimist în sensul acesta, dar nu va fi, în următorii ani, o viață ușoară și simplă.

Victor Chirilă: Este o victorie amară – nu suntem mulțumiți de calitatea politicianilor aleși, dar nu am avut altă opțiune

Directorul executiv al Asociației pentru Politică Externă, Victor Chirilă, spune că Republica Moldova are în față o perioadă destul de dificilă în care va avea de făcut față unor provocări venind atât din interior, cât și din exterior. Și depinde de maturitatea clasei politice dacă va reuși sau nu să facă față acestor provocări.

■ **Victor Chirilă:** Principala concluzie este că partidele pro-europene au reușit să câștige o majoritate în noul Parlament, ceea ce le permite să formeze o majoritate parlamentară, dar și următorul Guvern. Bineînțeles că există mari îngrijorări legate de capacitatea acestei alianțe de a veni cu schimbări reale în Republica Moldova, de a se ridica la nivelul așteptărilor noastre, pentru că, în cele din urmă, am ales aceiași oameni care s-au compromis foarte mult în ultimii ani, oameni care au demonstrat că au foarte multe deficiențe personale, se gândesc în primul rând la interesele lor de grup sau economice și mai puțin la interesele statului – despre care vorbesc foarte mult, dar se vede foarte clar că acțiunile lor nu corespund cu promisiunile pe care le-au făcut până în prezent.

Este o victorie amară pentru mulți – deși i-am susținut, nu suntem mulțumiți de calitatea politicianilor aleși, dar, din păcate, nu am avut altă opțiune.

Ne îngrijorează însă o altă tendință care s-a făcut vizibilă în timpul alegerilor – faptul că o bună parte a societății noastre, așa spune chiar majoritatea, are mari temeri legate de vectorul pro-european de dezvoltare a Republicii Moldova. Dacă am însuma toate procente câștigate de partidele pro-estice, am vedea că ele sunt majoritatea în Republica Moldova. Doar că nu toate aceste partide au reușit să acumuleze procente necesare pentru a intra în Parlament și aceasta poate că este și salvarea Republicii Moldova. Pentru cât timp – urmează să vedem. Dacă noua

governare pro-europeană nu va reuși să schimbe realitățile în Republica Moldova, să se apropie mai mult de cetățeni, să le inspire încredere în ziua de azi și de mâine, atunci cred că aceste alegeri vor fi ultima șansă acordată lor, iar la următoarele alegeri am putea să avem un dezastru pentru viitorul țării noastre. Sper mult că nu vom ajunge la un astfel de final.

Sper mult că în următorii ani vor apărea noi politicieni, noi personalități care vor fi credibile atunci când vor vorbi despre integrarea europeană și vor acționa corespunzător în această direcție. Sper mult că vor apărea alte mișcări civice și – de ce nu? – politice, care să inspire societatea, să o mobilizeze pentru a face față acelor dificultăți care ne așteaptă în anii următori.

Și sunt dificultăți legate în primul rând de contextul regional, dar și de implementarea Acordului de Asociere, pentru că acest Acord înseamnă schimbări structurale, care, în cele din urmă, vor impune și o mobilizare a energiei, o mobilizare a instituțiilor din Republica Moldova, dar și o mobilizare a resurselor financiare pe care le are Republica Moldova. Puține cum sunt, dar este important ca aceste resurse să nu fie irosite în zadar.

De aceea zic că am câștigat, cei care au votat pentru integrarea europeană, dar

putăm cu noi o mare frică în sân, pentru că riscăm din nou să ne trezim cu aceleași probleme, dacă politicienii noștri nu se vor trezi în ceasul al doisprezecelea și nu vor fi capabili să tragă anumite lecții din experiența anterioară.

■ **Lina Grău:** Dle Chirilă, în presa rusă am văzut niște titluri care spuneau că „Rusia a pierdut Moldova”. Credeți că Rusia chiar a pierdut Republica Moldova în aceste alegeri?

■ **Victor Chirilă:** Eu cred că Rusia a pierdut o bătălie, dar lupta continuă și este lupta în primul rând a Republicii Moldova pentru propria sa independență și propria sa realizare ca stat și ca societate democratică. Și din acest punct de vedere, eu cred că ceea ce am realizat pe 30 noiembrie a fost o decizie dureroasă pentru mulți, a fost o decizie grea, și a constituit o șansă acordată nu doar politicienilor pro-europeni, ci acordată nouă pentru a trece cu bine de presiunile care există în prezent – atât cele care vin dinspre Est, cât și cele care vin din interior. Și asta, pentru că societatea s-a săturat de actualele realități, vrea o schimbare și înțelege că această schimbare poate avea loc doar dacă schimbă liderii politici.

Din păcate, din rezultatele alegerilor pe care le avem constatăm că cetățenii noștri nu întotdeauna aleg liderii potriviți, sunt tentați să voteze pentru niște lideri foarte dubioși – unii care promit marea și sarea, dar nu au capacitatea să realizeze acele promisiuni pe care le fac.

■ **Lina Grău:** Se tot vorbește despre acel punct de ireversibilitate în procesul de integrare europeană a Republicii Moldova. Credeți că pe parcursul acestui mandat se va ajunge în punctul în care integrarea europeană va fi un bun câștigat? Și care este stilul de guvernare pe care trebuie să-l adopte politicienii pentru a ajunge acolo?

■ **Victor Chirilă:** Eu cred că numai atunci când vom deveni membri ai UE vom putea spune că Republica Moldova a trecut de răscrucea ireversibilității în procesul de integrare europeană. Până atunci este o cale lungă, ne așteaptă mari dificultăți, pentru că contextul geopolitic din jurul Republicii Moldova este din ce în ce mai prost, ne putem aștepta la o înrâncenare a confruntării dintre Est și Vest, am putea avea o reeditare a războiului rece, ceea ce cu siguranță nu va fi benefic pentru stabilitatea internă a Republicii Moldova,

pentru securitatea ei. Or, în acest caz, va exista mereu frica pentru viitor, mereu va exista această dilemă: încotro să mergem – spre Est, sau spre Vest?, pentru a rezolva aceste probleme care există în fața noastră?

Evident că societatea este tentată să aleagă calea cea mai ușoară, iar calea cea mai ușoară din punctul multora de vedere este calea estică, pentru că nu este nevoie să faci reforme dureroase, pentru că în acest caz gazul va fi mai ieftin, pentru că în acest caz vom avea acces liber pe piața Federației Ruse. Iar pentru asta este necesar doar să accepți loialitatea pentru Federația Rusă și nicidecum să combați corupția sau să te implicii în schimbări. Este o tentație păguboasă pentru noi. Dar sper foarte mult că vom avea o clasă politică inteligentă în următorii ani, o clasă politică puternică, vizionară, care va fi capabilă să se sacrifice pentru schimbarea Republicii Moldova, pentru idealurile de integrare europeană, o clasă politică care se va ridica mai presus de interesele meschine ale unor grupuri mici economice care domină actualmente scena politică și economia Republicii Moldova.

Vasile Nedelciuc: Alegerile au fost o opțiune clar pro-europeană, dar acum oamenii așteaptă să aibă și o viață mai bună

Directorul Asociației pentru Politică Externă, Vasile Nedelciuc, spune că alegătorii din Republica Moldova au votat pentru partidele de la guvernare pentru că au susținut parcursul european, dar acum oamenii așteaptă schimbări reale și îmbunătățirea vieții de zi cu zi.

■ **Vasile Nedelciuc:** Alegerile din acest an au reprezentat o cotitură importantă pentru destinul nostru de viitor din diferite motive. În primul rând, din cauza agresivității Rusiei față de Ucraina și a expresiei foarte clare a acesteia față de spațiul est-european în sensul menținerii controlului asupra acestui teritoriu. Era important ca electoratul Republicii Moldova să confirme dacă cursul european este unul într-adevăr susținut popular și dacă putem să

transformăm societatea așa cum ne-am propus.

Așadar, chiar dacă nu s-a reușit o majoritate confortabilă, totuși, majoritatea alegătorilor au spus „Da!” celor care au fost la guvernare, care, într-un fel, au aprobat cursul de dezvoltare europeană a Republicii Moldova. Asta, deși știm cu toții că majoritatea populației nu este deloc încântată de succesele acestei alianțe, nu este deloc încântată de forma în care au evoluat jocurile politice pe scena moldovenească. Cu toate acestea, fiind conștienți de ce se întâmplă în Ucraina și de importanța mișcării noastre pe cursul european, oamenii, totuși, au preferat să sprijine fosta – sau actuala – guvernare, iar lucrul acesta înseamnă foarte, foarte

mult. Deci, în condițiile în care populația își exprimă nemulțumirea față de o guvernare, o penalizează dur în publicații, în întâlnirile cu alegătorii și, cu toate acestea, acordă în continuare vot de încredere acestei alianțe, înseamnă că lumea, totuși, sprijină parcursul european.

Al doilea lucru important de ce au fost importante alegerile rezultă din următoarele: Instituțiile internaționale, în particular UE, nu au timp să aștepte decenii la rând până când o țară se clarifică ce viitor dorește. Structura instituțiilor europene s-a aflat în ultimele decenii într-o continuă schimbare. Probabil că Uniunea Europeană vrea să finalizeze reconstrucția Casei Europene și să lanseze un proiect de dezvoltare pe termen mai lung. Iată de ce este important ca țările care aspiră la UE mai repede să exprime clar ce doresc, în așa fel încât arhitectii Uniunii Europene să știe despre voința Moldovei pentru a vedea în ce măsură pot implica și Republica Moldova în schimbările care vor avea loc în următoarele decenii, sau să vadă dacă noi preferăm poate, cum au făcut-o kazahii sau belorușii, să rămânem în horă cu Rusia.

În al treilea rând, lumea se află într-o schimbare fundamentală: vedem peste tot transformări importante, vedem îngrijorările comunităților internaționale față de felul în care se manifestă unele puteri dornice de a-și menține sferile de influență. Și în această lume în continuă schimbare Moldova trebuie să-și găsească un loc. Noi prea mult am târăganat trecerea de la regimul comunist la democrație, prea lung timp stabilim prioritățile, prea lung timp ne învățăm a alege.

Și cred că occidentalii înțeleg de ce moldovenii merg atât de greu către democrație. România este, totuși, membră a UE și membră a NATO și devine din ce în ce mai importantă pentru securitatea regională și cred că demersurile și vocea României nu pot fi neglijate în cadrul NATO și UE. România îi sprijină foarte mult și este interesată ca Republica Moldova să fie în UE, iar demersurile ei nu pot rămâne fără ecou. Nimeni nu dorește să aibă frontiere directe cu Rusia cuprinsă de dezmațul putinismului. De aceea țările, atunci

când pot – și asta o demonstrează țări ca Polonia, Cehia sau Slovacia, chiar și Bulgaria – doresc să fie mai departe de Rusia.

Așadar, alegerile acestea au constituit o cotitură importantă. Personal, sunt într-un fel dezamăgit de felul cum au activat reprezentanții partidelor în teritoriu, pentru că ei, totuși, nu au fost suficient de inteligenți și convingători, foarte mult electorat încă nu a participat la alegeri, partidele nu au știut să-și revizuiască discursurile în așa fel încât îndată după alegeri să poată fi constituită o alianță și să fie clar ce au de gând să facă. Mă tem că nu vor reuși să formeze o garnitură guvernamentală foarte credibilă și experimentată, cu oameni autentici. Și, având în vedere că mai mult Guvernul realizează politica externă, asigură contactele și dezvoltă economia, dacă am scoate prin filiera guvernamentală oameni foarte instruiți și pregătiți și i-am pune ca interfață cu cei din Occident, am da un argument în plus că noi trebuie să fim acceptați în UE, că noi trebuie sprijiniți.

■ **Lina Grău:** Ați spus și dumneavoastră: în urma acestor alegeri au venit, practic, aceiași oameni, aceleași partide care au fost la putere și în ultimii patru-cinci ani. Cum ar trebui să funcționeze acest mecanism al guvernării pentru ca ideea europeană să prindă mai mult la oameni decât s-a întâmplat în perioada anterioară?

■ **Vasile Nedelciuc:** Spre regret, în lumea politicului sunt interese de grup, dorințe ale oamenilor de a răzbi ei sus, de a se afirma ei pentru a căpăta mai multă putere – astea e pus în firea politicului. Dar există în lume și ar trebui să existe și la noi politicieni care văd mai departe de orizont, care înțeleg că noi avem nevoie să ne smulgem de trecut, că trebuie să facem o transformare foarte grea și că această transformare astăzi nu o poate face un singur partid, că este nevoie de solidaritate și de conlucrare cu ceilalți; că fără alianțe în Republica Moldova încă mulți-mulți ani înainte nu se va governa. Iată de ce politicienii trebuie să se învețe a activa de o asemenea manieră încât să eficientizeze virtuțile și posibilitățile partenerilor lor. Aș vrea, dar e greu de tot, să văd politicieni care ar renunța la

interesul lor personal imediat și ar scoate în prima linie oameni pregătiți.

Noi cel mai mult avem nevoie în Republica Moldova de oameni pregătiți, oameni instruiți, oameni responsabili care ar putea face schimbarea. Pentru că dacă noi am institui o funcționare economică bine pusă pe roate, am avea instituții judiciare corecte și o mass media care penalizează și semnalează tot ce se întâmplă eu nu m-aș mai teme deloc că astăzi vin la putere cei de stânga, iar mâine cei de dreapta – asta ar fi în ordinea lucrurilor. Dar într-o țară fărămițată, unde lumea e prostă, nu are acces la informație și nu înțelege ce se întâmplă, atunci când niște șmecheri pun mâna pe putere și abuzează și se deprind să activeze în interesul lor personal este foarte greu să convingi oamenii că este posibil și alt stil de guvernare. Și poți sta decenii sub autoritatea unor grupări de genul acesta, cărora societatea, întreaga țară cade victimă.

Deci, îndemnul meu pentru politicieni ar fi să înțeleagă că numele lor probabil va rămâne în istorie. Prin faptul că au fost lași, că au fost hrăpăreți, că s-au gândit la buzunarele lor, că au ajuns în politică nu se știe cum. Ei vor fi condamnați de istorie. Dar, în același timp, au și o șansă ca să facă o transformare, să renunțe la interesele personale și astfel să intre în istorie ca cei care realmente au salvat țara.

În ultimele decenii s-au perindat mulți la putere. Au condus ba agrarienii, ba comuniștii, ba un guvern democrat, ba altul, și totuși nimeni nu a reușit să facă o transformare de fond. Toți cei care au fost la putere nu au promovat și nu au reușit întotdeauna să scoată în prim-plan oameni foarte instruiți. Uitați-vă ce s-a întâmplat în cazul Poloniei, în cazul statelor Baltice, dar și în cazul Georgiei lui Saakașvili. Ei întotdeauna au avut prim-miniștri, miniștri de externe, președinți de foarte bună calitate, ei au lăsat urme în istorie, la aceste personalități și astăzi, peste decenii, se face trimiteri. La noi, ce poți spune astăzi, de exemplu, despre Tarlev?...

Noi nu am avut în garnitura de sus miniștri de externe, prim-miniștri, președinți de

calibru, pentru că în permanență am ieșit cu președinți de colhoz, cu niște foști secretari de comitet central, cu niște interese de familie, am umblat mereu cu jumătăți de măsură, să nu-l supărăm pe Ciulică sau pe Bulică... Dacă am văzut unul mai talentat care critică – s-a făcut totul pentru a-l distruge... Comportament tipic sovietic. Și în felul acesta nu am izbândit.

Și politicienii trebuie să facă în sfârșit acest lucru. Așteaptă lucrul acesta de la noi și UE, foarte clar ne spun cei din România... Avem nevoie de altceva. Cine va fi partenerul cu care va dialoga Iohannis? Îl avem la Chișinău? Avem oameni care să poată sta cu cei de la Uniunea Europeană să discute toate problemele? Puțini sunt din aceștia. Iată de ce trebuie să scoatem în prim-plan oameni cu pregătire, oameni cu școală, inclusiv pe cei care sunt în Occident. De ce noi până acum nu am adus pe cineva foarte bun din străinătate să fie împreună cu noi? Uite ce au făcut estonienii – au un președinte excepțional pe care l-au adus din SUA sau din Canada și l-au făcut președinte. La noi nu e posibil așa ceva – numai ei, un cerc mic de oameni, se văd la putere, se baricadează acolo, dar în oglindă nu se uită bine dimineața să-și vadă adevărata statură...

■ **Lina Grău:** Cum vă explicați creșterea spectaculoasă a socialiștilor la aceste alegeri, pe de o parte, iar de pe altă parte scăderea la fel de spectaculoasă a comuniștilor?

■ **Vasile Nedelciuc:** Pentru mine nu e nimic spectaculos, totul este foarte clar. Dacă adunați voturile lui Dodon cu ale lui Voronin și cu ceea ce a luat Partidul Communist Reformator veți vedea că obțineți procentul pe care l-a luat comuniștii acum patru-cinci ani. Acest lucru arată că de fapt schimbări esențiale în structura electoratului nu s-au produs.

Acesta și este handicapul și nenorocirea Republicii Moldova – faptul că de la 1990 încoace niciodată nu a existat o majoritate democratică stabilă în rezultatul alegerilor.

La noi nu s-a produs schimbarea în mentalitate, în gândurile oamenilor. Faptul că foarte mulți dintre cei activi, dinamici, care au făcut independența se află peste hotare, nu participă activ la viața politică, nu au acces la schimbările de la noi ne face să rămânem în continuare cu un electorat îmbătrânit în relele trecutului și care nu s-a schimbat.

Așadar, socialiștii, fiind o emanație directă a FSB, a regimului de la Moscova – lucru pe care nimeni nici măcar nu-l ascunde, pur și simplu au preluat electoratul comuniștilor. Moscova, nefiind satisfăcută de modul în care face politică Voronin, a hotărât să aibă un politician mai de încredere. Pur și simplu și-au creat un partid al lor, prin care să destabilizeze situația, să atragă atenția asupra unor lucruri și să le ascundă pe altele. Dodon este o creatură exclusiv a Moscovei și îl vom avea în continuare până în momentul în care oamenii se vor maturiza, până când lumea nu va înțelege că trebuie să votăm valoarea și oamenii cu instruire.

■ **Lina Grău:** S-a tot discutat despre momentul ireversibilității procesului de integrare europeană a Republicii Moldova. Credeți că în acest mandat se va putea ajunge la acest moment?

■ **Vasile Nedelciuc:** Nu avem o garanție mare că acest mandat va fi suficient ca să asigurăm ireversibilitatea parcursului european și imposibilitatea întoarcerii la vechiul regim și la supușenia față de Moscova. Dar este un mandat foarte important pentru că în acești patru ani pot fi făcute multe lucruri care vor îngreuna semnificativ revenirea la vechiul regim. Sigur că Moscova va continua poate și

mai insistent să-și promoveze interesele și să încerce să destabilizeze situația în regiune. Moscova, contrat propagandei sale că are interes numai de pace și liniște, de fapt face tot posibilul ca în regiune să nu fie stabilitate, ca Occidentul să nu fie interesat și investitorii să nu vină aici și să rămână rușii principalii actori – economici, politici, de influență. Rusia vrea să aibă o zonă-tampon în jur, ca să fie sigură că în eventualitatea unor conflicte regionale, internaționale orice s-ar întâmpla, nu se va întâmpla pe teritoriul ei.

Și cei patru ani nu garantează în niciun fel că noi vom reuși să ne facem cetățile care să ne protejeze pe viitor de asemenea riscuri. Cu toate acestea, în acești patru ani pot fi astfel consolidate relațiile cu UE, cu partenerii importanți cum ar fi SUA și alte state occidentale încât economia să fie puternică, iar investitorii importanți să vină aici. Aceștia vor avea un cuvânt important de spus în eventualitatea că se întâmplă ceva în țara noastră. Acești investitori vor bate primii la ușile cancelariilor occidentale și vor spune: „Apărați-mi proprietatea, nu pot accepta așa ceva!”

Plus la asta vom obține un sprijin mult mai mare – și asta este cel mai important – din partea populației. Populația va vedea că lucrurile se schimbă în bine, toți au copii, au nepoți, toți se gândesc la bătrânețea liniștită și dacă vor vedea că cei care au venit fac schimbarea, că nu sunt hoți, că sunt oameni de cuvânt, oamenii vor începe să creadă mai mult în ei și jocurile Moscovei nu vor mai avea succes.

Este important de asemenea că în patru ani de zile noi putem regândi relația cu Ucraina. Împreună România și Ucraina putem face aranjamente regionale la care ieri-alaltăieri nici nu ne-am gândit și putem să încercăm să compensăm pe cât posibil problemele trecutului și să găsim orizonturi noi pentru viitor.